

Wat had God niet gezegd! De groei der Kerken, de materiële welstand, de staatkundige (politieke) invloed der Gereformeerde Kerken werden door hen geprezen en den volke voorgehouden. De kerkelijke prediking onttaarde daarbij in een veeltijds slechts op intellectuelistische en scholastische wijze volgende uiteenzetting over het theologische systeem van Kuyper en van de van oudsher overgeleverde confessionele formuleringen. En de bekende kerkelijke organisatie verstikte langzamerhand 't gansche kerkelijke en geestelijke leven. Dat geestelijk leven verstarde dan ook meer en meer in confessionalisme, uiterlijke kerkelijkheid, traditionalisme, formalisme en wereldgeleijkvormigheid.

Men ziet, het is nog al wat, dat Dr Geelkerken in zijn artikel den Gereformeerden nageeft. Er was en is niet veel goeds meer in die kerken. Wij moeten ook hier echter constateren, dat de auteur in deze kenschetsing niet voldoet aan den eisch der objectiviteit, maar dien met voeten treedt.

...

Onder deze omstandigheden kon op den duur een conflict tusschen deze twee stroomingen niet uitblijven. De eerste botsing ontstond in de Kerk van Amsterdam-Zuid. En wel met Dr Geelkerken zelf naar aanleiding van een predicaat over Zondag 3 van den Catechismus, waarin hij zeide, dat ons in Genesis 3 gegeven is de mededeeling Gods van de historische gebeurtenis van den zondeval, maar dat de juiste opvatting van de bijzonderheden, als bijv. het spreken van de slang, het wezen van de slang, de betekenis van de twee boomen in het Paradijs moeilijkheden boden. (Waarom geeft Dr Geelkerken naar eisch der volledigheid en der objectiviteit hier niet de coupure, gelijk hij deze aan de classis Amsterdam overhandigde? Kn.)

De klacht tegen deze uitlating bereikte, nadat de aanklagers door den Kerkeraad in het ongelijk waren gesteld, de classicale vergadering van Amsterdams Kerken. In eerste instantie sprak ook deze den predikant vrij. (Is dit zoo? Wij weten op grond van officiële bescheiden, dat de klacht om formeele redenen door de classis terug verwezen werd naar den Kerkeraad van Amsterdam-Zuid, daar deze de zaak naar de opinie der classis nog niet afgehandeld had. De classis ging daarom op den materiële inhoud der aanklacht toen nog niet in. Dat is heel wat anders, dan dat de classis in eerste instantie den predikant vrijspak. Kn.)

Na een korte uiteenzetting der verdere kerkelijke procedure volgt dan een uitspraak, dat de eisch der Generale Synode van Assen 1926 om de bekende verklaring te onderteekenen, ongehoord en niet op de Belijdenis, noch op de Kerkenordening gegrond was. De afzetting van den predikant en van het deel van den Kerkeraad, dat het met hem eens was, geschiedde meteen machtsaanwending, die alleen uit wederrechtelijke grond opkomen kan. Men ziet, hoe Dr Geelkerken hier de Synode van Assen aan het wereldpubliek, dat „Ekklesia" ter hand neemt, voorstelt. Dat was een Synode, die tegen alle recht in handelde met een wellustig machtsmisbruik.

...

De verdere ontwikkeling in en na 1926 wordt dan in dezer voege beschreven.

In het land verwekten de besluiten der Synode opzien en verontrusting, binnen en buiten den kring der Gereformeerde Kerken. Velen maakten hun bezwaren kenbaar: hun confessionele bezwaren, daar de Synode op eenmaal den Kerken een dogmatistische opvatting opgedrongen had en aan haar vaststelling van de uitlegging van de vier bijzonderheden in Genesis 3 gelijke autoriteit als aan het Woord Gods had toegeschreven; ook kerkrechtelijke bezwaren, daar de Synode tegen de Kerkenordening in de zelfstandigheid en de rechten der plaatselijke Kerk had terzijde geschoven. (Wie het dogmatisch en het kerkrechtelijk rapport, ter Synode uitgebracht, leest, zal anders over deze zaken oordeelen. Kn.)

De vorming van het „hersteld Verband", te beginnen met de kerken van Amsterdam-Zuid en Zandvoort, wordt dan beschreven. 't Begon zoo hoopvol. 't Gansche land was in beweging. Maar ach, VELEN begonnen zich ook te verbergen, toen het beslissende oordeel van de Synode gepubliceerd werd en deze overall de strengste maatregelen trof, om die beweging te stuiten. Meerdere predikanten pasten zich angstig en trouweloos aan de besluiten van de Synode aan, „onder behoud van hun eigen", maar niet verder uitgesproken „meening". (Namen noemen, Dr Geelkerken! Kn.)

...

Het laatste gedeelte van het artikel van Dr Geelkerken bevat de geschiedenis dezer kerkengroep. De beschrijving daarvan is niet vrij van zelfingenomenheid en overschatting, dus ook in strijd met den eisch der objectiviteit.

Deze kerken nemen naar de meening van den

auteur wel een zeer bescheiden plaats in onder de Protestantse kerkelijke gemeenschappen, maar ze zijn een groep, die voor de gezondheid van het Gereformeerde leven in Nederland niet zonder betekenis is. Den lezers moeten hierbij toch eenige vragen naar boven komen, als zij daarbij vernemen, dat de Kerk van Amsterdam-Zuid, die nauw verbonden is aan den persoon van Dr Geelkerken, alleen 3400 leden telt, terwijl de 24 andere kerken, tot deze behorende, samen 2600 leden tellen (doop- en belijdende leden samen). Heeft dit, nu de beweging reeds een 8-tal jaren oud is, niets te zeggen, daar zij aangekondigd was als een beweging van nieuw geestelijk leven? Wij weten, hoe klein de kringetjes en de kringen zijn in de verschillende plaatsen in ons land. Maar dat weet men buiten ons land niet. Uitbreiding werd niet gevonden. Krachtontplooiing bleef uit.

Toch wordt daartoe door Dr Geelkerken in zijn artikel nog een poging gedaan.

Daartoe geeft hij eerst, wat het confessionele standpunt betreft, letterlijk de verklaring zijner kerkengroep van 3 Maart 1931, die handelt over haar standpunt ten opzichte van de H. Schrift, de Kerk en de Belijdenis.

Deze kerken verdedigen dan ook naar zijn meening de orthodoxe gereformeerde leer, maar (hier komt weder een „Seitenhieb") lijden niet aan versteening in conservatisme; integendeel (hier komt weder de lofprijzing van eigen huis), daar staat in hen een frisch kerkelijk en theologisch leven. En niet alleen de predikanten, maar ook „het Kerkvolk" neemt levendig deel aan de BRANDENDE TIJDVRAGEN. Nu, wat het eerste betreft, wij lezen onlangs, dat de Kerk van Amsterdam-Centrum, die toch eenige honderden leden telt, in dezen zomer des Zondagsavonds maar niet meer in godsdienstoefening samenkwam. En wat de deelneming aan de brandende tijdsvragen betreft, dit geschiedt zeker onder de leiding van Dr Geelkerkens ambtgenoot ter plaatse, Ds J. J. Buskes, in de richting van de beginselen der „Christendemocratische Unie".

Na de mededeeling, dat een nieuwe Kerkenordening in voorbereiding is (dit schijnt niet zoo gemakkelijk te gaan, als men wel dacht, Kn.) volgt de bekendmaking, dat deze kerken tegenover den Staat geheel vrij zijn, geen financiële band met dit lichaam hebben en alles zelf bekostigen. Moet dit den indruk wekken, alsof dit met de oude Gereformeerde Kerken anders gesteld is?

En eindelijk moeten o.a. als teekenen van het nieuwe geestelijk leven gelden:

a. het contact met andere kerkengroepen. Predikanten van andere kerken mogen in deze kerken zelfs godsdienstoefeningen houden, als maar zekerheid aanwezig is, dat niet tegen de leer gepredikt wordt.

b. het in gebruik nemen, naast de psalmen van een nieuw gezangboek met 288 liederen, „een teeken van het frissche, energieke leven in deze kleine, maar „tatkragtige" kerkengroep". Nu, dan is het frissche, energieke leven uit onze oude Gereformeerde Kerken ook gelukkig nog niet geweken, want zij hadden reeds van oude tijden af „Eenige Gezangen", die thans uitgebreid zijn tot 29 liederen met 134 verzen.

Wij moeten concludeeren, dat de geschiedbeschrijving en uiteenzetting van de hand van Dr J. G. Geelkerken in zijn artikel „De Gereformeerde Kerken in Nederland in hersteld verband" in „Ekklesia", niet volledig en niet objectief is en daarom in strijd met den opzet en bedoeling van de uitgave van dit werk. Helgeen te betreuren is.

B. A. KNOPPERS.

Doleerende opmerkingen.

In het „Kerkblad der Geref. Kerken in N.-O.-Indië" schreef Ds C. Mak een vijftal artikelen onder den volgende titel:

Eenige doleerende opmerkingen naar aanleiding van het verschijnen van de uitgave: „Eenige Gezangen", in gebruik bij de Gereformeerde Kerken in Nederland, alsmede hare Formulier van Eenigheid en Liturgie.

Omdat dit blad, ondanks herhaald bericht, mij reeds geruimen tijd niet meer gezonden wordt, heb ik de voorgaande artikelen niet gelezen. Dit laatste evenwel is me toegezonden uit den kring onzer lezers (veel dank!) Zoals men begrijpt, gaat het over de „Eenige gezangen". Den schrijver gaat het met de reformatie van ons leven niet ver genoeg, niet vlug genoeg. We citeren hem in zijn geheel:

Laten we beginnen met de dingen te zien zooals ze zijn. Laten we erkennen, dat onze kerkelijke vergaderingen het van God gevraagde reformatische werk niet hebben kunnen volbrengen, omdat daar een ban is in ons leger. Dat in dit opzicht zelfs de uit-

drukking met pelagiaanschen klank geldig is: het volk krijgt zijn synodes, die het verdient! En zijn gezangen en liturgie, die het verdient! Ons gereformeerde volk was in 1918 niet wakker tot reformatie in grooten stijl en is het heden in '34 nog niet! Daar is geen „beweging" in ons volk gaande, gelijk we dat van een volk des verbonds verwachten mogen! Daar is in de breede lagen van dat rijkgezegend volk des Heeren in ons vaderland geen bewust verlangen om van die genade Gods te zingen met dankzegging op de schoonste wijze, diep uit het hart, dus met eigen stem, dus b.v. in een geheel nieuwe psalmberijming en dus actueel als Nieuw-testamentische Gemeente ook in nieuwe geestelijke liederen! Er is geen roepingsbesef om in dezen tijd met zijn eigen vragen en noden, waarin weer op heerlijker wijze de rijkdom der schrift kan gezien worden dan door de generaties van vier eeuwen terug, er is geen roepingsbesef zeg ik, om in een geheel nieuw belijdenisschrift in actuele taal een getuigenis te geven zichzelf, den ouderen (opdat zij droomen droomen!) den jongemensen (opdat zij perspectief zien en profeteeren mogen!); om een getuigenis te geven aan deze wereld-in-nood-en-donkerheid: geen roepingsbesef om daarin allereerst en het meest den Naam des Heeren groot te maken. Daar is geen bewustzijn, dat geloofsleven is verbondsleven, dat van onzen kant moet uitkomen in onze bewijzen van wederliefde en wederwoord jegens den Heere! Dat een gaan is van kracht tot kracht steeds voort in gedurige actuele bewogenheid over dat meegaan van dien Engel des Heeren, Christus!

Wat we wel hebben, dat is gebreken: stilstand en hier en daar o, zoo voorzichtig een verderkruipen! Bangheid allerwege om een paar stappen te doen! Bangheid om reformatisch tot kloeke daden te komen vanwege het trage, achterblijvende volk, waarmede zachtzins dient gehandeld te worden. Bangheid om een voet te verzetten, omdat men op de oude plek zoo veilig en zoo vast geplant staat. Meer angst uit zelfbehoud en om zelfhandhaving dan uit schroom voor het heilige. Een statische geloofshouding in plaats van een statisch-dynamische: een houding van stilstand, in plaats van één van moedige, vreugdevolle beweging, in geloof verzekerd van vast uitgangspunt en leiding des Geestes! Daarom een conservatief, angstvallig zich vastklemmen aan het oude alleen, aan het bezit: altijd zich beroepen op het verleden, op Calvijn en nu al op Bavinck en Kuyper, wil je „veilig" gaan en de kans ontkopen, dat men zich in gesprekken en kerkbodes allerwege bezorgd gaat maken, wanneer je es iets nieuws beweert! Zelfs de „Eenige" gezangen, andere beproefde, klassieke liederen ten spijt, vooral veilig gezocht en gekozen uit Da Costa's poëzie: Inderdaad bezit de gemeente in deze grootsche, benauwende tijden, geen actuele geloofslideren, die klassiek zullen worden. Teekend ook! Zoo moet een nieuw catechisatieboek vooral ook de oude belijdenisschriften naderbij brengen (ben ik vóór, we kunnen de kerndingen nog niet beter zeggen, maar het moest bij allen eerbied voor het traditionele niet noodig zijn al dat gekleef aan het oude). Daarom stilstand t.a.z. van de groote vraagstukken: bijbel, inspiratie. En het wordt niet eens als schuld gevoeld, wanneer we daar zaken van leertucht hebben, telkens sinds 1920, en predikanten moeten worden veroordeeld en uitgezet, terwijl wij (Gode zij dank) dan nog wel weten te onderscheiden wat niet naar de Schriften is, maar zelf niet positief en klaar en nieuw weten te zeggen, hoe die problemen wel zuiver gezien en opgelost moeten worden! Terwijl daar in Zwitserland een groepje theologen opstaat (men moge dan denken over de zuiverheid van hun gereformeerdeheid, wat men wil), die het in 10 jaar klaar speelt, de overwonnen gewaande en in een hoekje geschoven theologie der Reformatie, in het bijzonder die van Calvijn, voor het Forum der theologische wereld te brengen! Waar nu het calvinisme weer allerwege de volle aandacht heeft, staan wij niet klaar om in deze situatie te spreken, zoo dat men naar ons luistert en het van ons verwacht, van ons, de meest-begnadigden van ouds! Het volk met eigen christelijke universiteit en Theologische School!

Bangheid door zoo éenzijdig naar het verleden gekeerd te zijn en zichzelf en alles maar te dekken achter dien groten schutspatroon Calvijn. Maar als je Calvijn leest, zijn Institutie, zijn commentaren, zijn brieven, neen maar als er één geweest is, die de taal van zijn tijd sprak en overeenkomstig de vragen van zijn tijd de Schrift deed spreken, die waarlijk actueel was, voor 100 procent reformatisch „nieuw", vooruitstrevend, baanbrekend, bezielend, bewogen... dan was het Calvijn! Soms kunt ge de gedachte niet van u afzetten, dat heel veel Calvijn-aanhangers van onze dagen, geestelijk en letterlijk, kippen-vel zouden krijgen over de „beweging", die een Calvijn in dezen tijd zou veroorzaken!

Wat we wel hebben is te vergelijken met den toestand van meeraangehaanden dominee op Zaterdag avond bij zijn oude, omgewerkte preek. Toestand van ziele-matheid en oppervlakkigheid en geesteloosheid van geloofsleven. Veel onderlinge kritiek en onderling gehaspel en weinig zelfkritiek en gezamenlijken opbouw: schrikbarend veel geloofsonzekerheid en ingezonkenheid, weinig bezieling en blijmoedig getuigenis: veel individualistisch, egocentrisch geloofsleven, zoo weinig krachtens het verbond een bewust kerkelijk gemeenschapsleven, altruïstisch, ten allen tijde bereid tot eerbied en getuigenis, immer van zich af wijzende, boven zichzelf uit naar Christus heen. Vooral weinig solidariteitsgevoel: in de gemeente niet meelijden en zich meeverblijden met den ander: ten aanzien van de wereld daarbuiten zich niet (van behoorte, van nature tocht!) ootmoedig verbonden wetende met al die andere medemenschen in nood-van-zonde-en-dwaling en daarom meer evangelisatiecommissies dan een in liefde en voorbede bewogen, evangeliseerende gemeente! Geen solidair gevoel t.a.z. van reformatische roeping, geen solidair schuldgevoel ook t.a.z. van haar onvervuld-zijn. Niet verstaande, dat er in het persoonlijk leven te weinig wezenlijke, waarachtige dagelijkse bekeering is — bij allen — en dat deswege de Synodes met onmacht geslagen zijn en daarom ook (wie heeft

op zijn k
schien we
Dr Uhlin
gezocht on
en toch ha
Het is
houd en
maar de
Die niet
inderdaad
volle real
hand-ligge
in ongeho
wone, dag
der oprec
zeer gewe
geheiligde
kleine er
in den t
dom des
niet meer
de zeven
op ons to
mijns na
zaglijk ve
„Ik heb t
Doe de ee
matheid
letten het
oprechte
gehoor
de altijd
Geest int
dat dié
God. Wo
getugen
staat niet
eens „kla
god zal
die „onz
gereforme
schap en
meerd ad
Maar n
men en
mogelijk
gevonden
tegen in
ons volk
gelijk die
een volk
door zich
neiging o
heid, in
te sluiten
de geme
heeft da
leden, ni
overal ee
(dat is g
professor
dat moe
teleurst
een leeu
en princi
meerden
keerde r
hoe de s
aller ger
en je he
er niet
steer t
zij we
weten,
teeken
Eerst i
God ons
zal het o
stijl. En
zullen de
Ik nee
handen!
mijn oog
en dat de
gaders"
dat voor
der onde
meld sta
ondankh
goede, d
wordt? N
zijn dien
boven ve
ons Gezz
Het ko
het jaar
op ons v
wezen in
wordt ui
feestvier
wordt vi
laatste 2
met het,
al ons v
met onze
Als ik
gehouden
ziel over
zo'n sti
zwijgen
van één,
omdat h
„het hac
Gij hebt
diken to
gevoel ei
een door
Zoo se
wakker,
verootmi
geve Go
verheerl